

K některým otázkám velení

V souvislosti s rozvojem armád, zaváděním nových zbraňových systémů, bojové i zabezpečovací techniky se neustále zvyšují požadavky na velení vojskům. Zdokonalují se prostředky velení. Hromadně se zavádějí prostředky mechanizace a automatizace, které umožňují zvládnout rostoucí nároky na zpracování velkého počtu informací v krátkých časových lhůtách a včasné předávání povelů na místo jejich realizace. Zvyšuje se také spolehlivost prostředků výpočetní techniky v polních podmínkách. Tato situace vytváří nové složitější podmínky pro lidský faktor - velitele a štáby, kteří musí tuto náročnou činnost uskutečňovat. To často v naší armádě vyvolává oprávněné obavy jak tuto situaci nejlépe zvládnout, nejen z hlediska technického, ale i přípravy osob. Existuje však několik možností jejího řešení. Uvedu pouze dva základní.

První z nich je - převzít celý systém velení od některé vyspělé západní armády a zavést jej do našich orgánů velení a vojsk, včetně změn v organizační struktuře. **Druhou** možností je - na základě zkušeností získaných ve srovnatelných armádách vytvořit si svůj systém velení podle vlastní organizační struktury, který však musí mít prvky kompatibility se systémy, do kterých se chceme integrovat.

Domnívám se, že druhá možnost je pro naši armádu přijatelnější z hlediska určité národní specifiky, kterou má každá armáda, a i dalších ekonomických a finančních důvodů.

V naší armádě rozeznáváme tři úrovně velení - strategickou, operační a taktickou.

Strategickou úroveň tvoří orgány řízení obrany státu a také nejvyšší orgán armádního velení, tj. Generální štáb AČR.

Operační úroveň tvoří velitelství sborů a jim na roveň postavených velitelstvích stupňů.

Taktickou úroveň tvoří velitelství brigád, základen, pluků a praporů, které bezprostředně řídí bojovou činnost vojsk.

Co se týče západních armád, jsou nejvíce dostupné otázky velení a řízení na taktickém a operačním stupni. Poměrně málo jsou rozšířeny informace o strategickém stupni velení a řízení. Jsou zřejmě více utajovány, takže o nich nejsou dostatečné poznatky.

Velení vojskům a organizační struktury

Způsob velení vojskům byl a vždy bude poplatný organizačním strukturám armády. Je to v podstatě řízení organizačních struktur, které jsou stanoveny tabulkami počtů zabezpečujícími jejich funkčnost jak v míru, tak i ve válce.

Podle mého názoru by organizační struktura AČR měla vycházet z analýzy úkolů, které by měla armáda ve válce plnit. K plnění těchto úkolů by měly být organizační struktury plně funkční. To znamená naplněné nezbytným počtem vojáků, výbroje a techniky, umožňujícím připravovat se k plnění předpokládaných úkolů a současně schopné připravovat nezbytné zdroje vojenských odborností a funkcí pro doplnění válečně vytvářených svazků a útvarů.

Všichni jistě chápeme, že nelze v míru udržovat armádu na výši válečných počtů. To nelze ani ve vyspělých, hospodářsky prosperujících zemích. Obecně však lze říci, že mírová armáda by měla tvořit minimálně 25-30 % počtů armády válečné. To je ovšem pouze průměrné číslo - celá problematika je mnohem složitější, především ve stanovení poměrů naplnění jednotlivých druhů vojska a služeb v míru, tak aby byla zabezpečena jejich funkčnost, včetně dostatečného počtu připravovaných záloh.

Nejvyšší stupeň mírové naplněnosti by měly mít právě orgány velení, protože začít s přípravou velitelů nebo štábních pracovníků k výkonu svých funkcí až v době ohrožení (po zmobilizování) by bylo pozdě. Systematická příprava orgánů velení vyžaduje soustavnou několikaletou práci.

Předpis pro štábní práci

Hlavním úkolem armády je a vždy bude především obrana proti vnějšímu nepříteli. Proto se musí velitelé i štáby na tuto činnost připravovat. To však nelze provádět bez stanovení pevných zásad a norem této činnosti. Velení vojskům je sice tvůrčí činnost, ale velitelé i štáby musí mít vypěstovány určité návyky a zásady, podle kterých se mohou ve stresových situacích rozhodovat. Tím se dostávám k podstatě věci. Domnívám se, že je naší povinností takovou normu pro naši armádu vytvořit. Jistě to velitelům i štábům ulehčí práci.

Jinými slovy, ukazuje se nezbytnost připravit a zpracovat **předpis pro štábní práci**. Jaké otázky by tento předpis měl řešit? Podle mého názoru především otázky činnosti velitelů a štábů při přípravě, plánování a vedení operace a boje. Strategická úroveň, vzhledem k její specifice, jelikož řeší i otázky řízení obrany státu státními orgány, bude vyžadovat samostatný předpis, nebo jinou normu závaznou pro všechny resorty.

To je však řečeno velmi obecně. Pokusím se proto podle svého názoru naznačit obsah a strukturu předpisu předurčeného pro operační a taktický stupeň velení.

V čem spočívá velení vojskům? Především v soustavném řízení podřízených svazů, svazků a útvarů, v usměrňování jejich činnosti a sladování jejich úsilí ke splnění stanovených úkolů. Je založeno na centralizovaném řízení přípravy a vedení bojové činnosti a na rozumné aktivitě podřízených při plnění úkolu. Velení musí být pevné, nepřetržité, pružné a utajené.

K zajištění takového velení se od velitelů a štábů vyžaduje pochopení zásad přípravy a vedení operace a boje, znalost soudobých prostředků vedení ozbrojeného zápasu, jejich bojových možností, principů použití, schopnost rychle se rozhodovat podle vzniklé situace, včas doručovat úkoly vykonavatelům a kontrolovat jejich plnění.

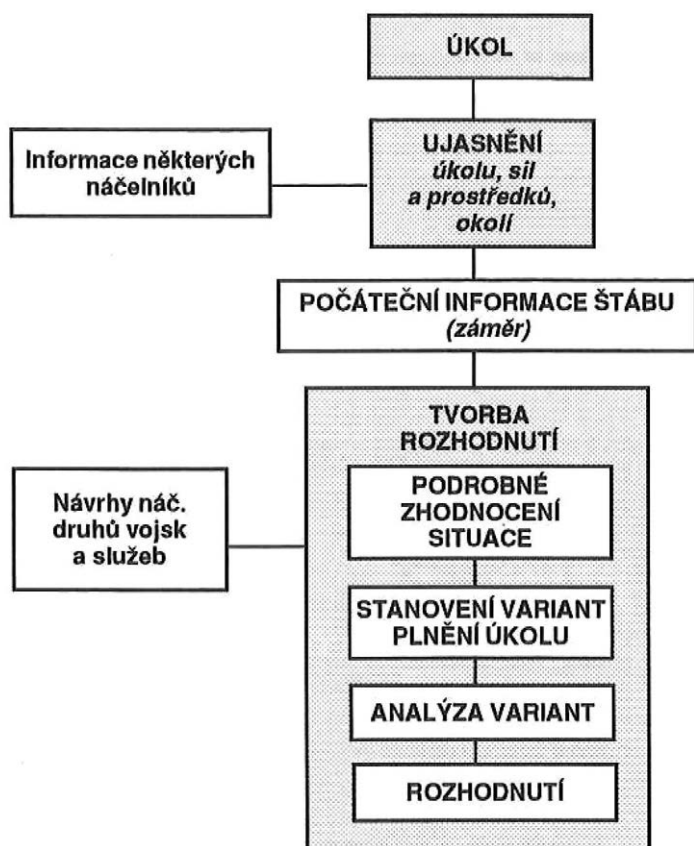
Vycházejí z těchto obecných zásad, měl by předpis podle mého názoru obsahovat všeobecná ustanovení, která by pak měla podrobně rozebrat, co rozumíme pod pojmem velení a řízení, jaké jsou jeho cíle, jaké požadavky k zabezpečení těchto cílů jsou kladeny na velitele a štáby a co jsou to štábní práce.

V této části by mohly být rozebrány i základní povinnosti velitele, náčelníka štábu a dalších funkcionářů, vztahující se k přípravě, plánování a vedení bojové činnosti.

V **první kapitole** by mohl být rozebrán **rozhodovací proces**, jako kolektivní činnost příslušníků štábu s různou rozhodovací pravomocí, která se uskutečňuje před plněním určitého konkrétního úkolu. Koordinátorem této činnosti bude náčelník štábu a hlavní rozhodovací pravomoc bude mít velitel. Kromě toho by měl být zpracován algoritmus

rozhodovacího procesu, který lze v podstatě aplikovat na každý úkol, při kterém je nezbytné se rozhodovat, tedy vybírat nejvhodnější alternativu nebo postup jeho plnění.

Podstatou tohoto algoritmu by mělo být ujasnění stanoveného úkolu, jeho správné pochopení a ujasnění nebo zhodnocení situace, ve které budeme daný úkol plnit, stanovení záměru jak tento úkol splnit, aby na základě něho mohli podřízení zahájit práci na způsobu splnění tohoto úkolu, a celý proces by měl vyvrcholit přijetím rozhodnutí. Graficky lze tento proces znázornit takto:

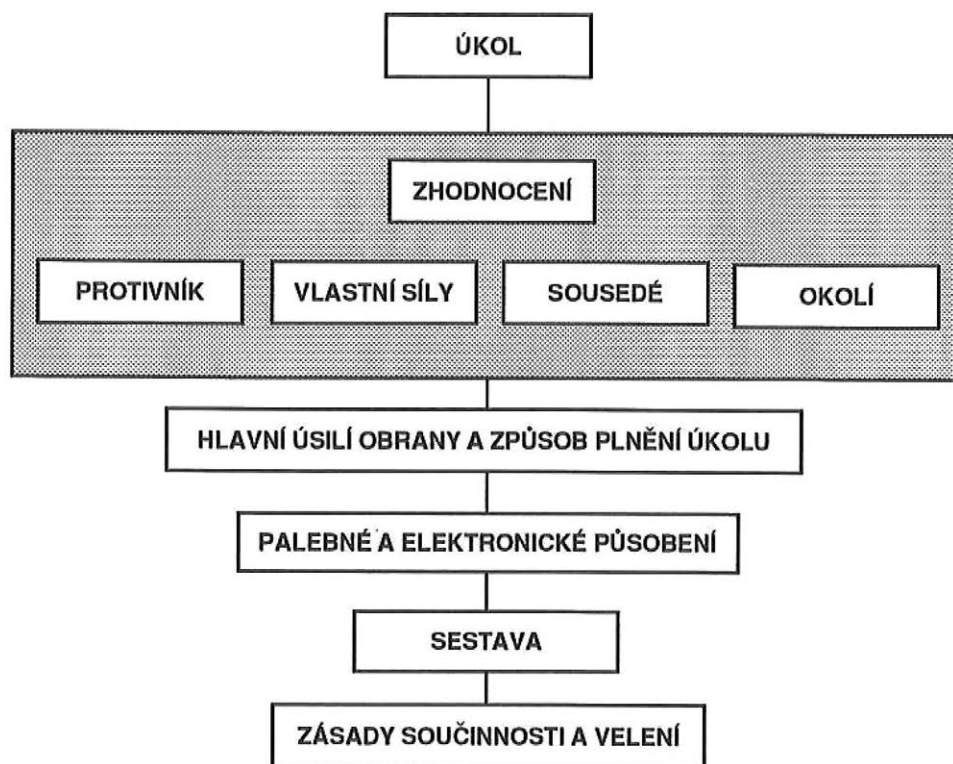
Obr. 1

Dále bychom měli stanovit obsah záměru a rozhodnutí pro obranu jako základní bojovou činnost a stanovit zvláštnosti při řešení útočné činnosti, případně při protiúderu (protizteči). Objasnit zásady a metodiku přijetí rozhodnutí. V rozhodovacím procesu musí mít své místo každý příslušník štábu. Zvýraznit úlohu informace, bez níž není možné přijmout reálné rozhodnutí. Rozhodně bychom měli upustit od dokladů prováděných formou přezkušování podřízených a přejít ke kolektivnějším metodám práce, které vedou k větší iniciativě a samostatnosti pracovníků štábu. Závěrečné slovo však musí mít vždy velitel. Je tou

poslední instancí, která s konečnou platností rozhoduje o způsobu splnění daného úkolu. Dále je třeba ukázat některé zvláštnosti v práci velitele operačního a taktického stupně. Stanovit místo a úlohu velitele a štábu v rozhodovacím procesu, přitom se více zaměřit na jejich metodiku práce v jednotlivých etapách vedení operace a boje. Domnívám se, že velitel nemůže svoji činnost omezit pouze na vstupy do rozhodovacího procesu, ale naopak musí být jeho součástí od samého počátku až do konce.

Otázkou zůstává, zda algoritmus rozhodovacího procesu na taktické a operační úrovni je odlišný. Já se domnívám, že by měl být stejný. Odlišné však budou metody práce velitele na těchto stupních, dané místem a úlohou daného stupně, jeho úkoly, připraveností štábu apod.

Obsah záměru i rozhodnutí je stanoven v předpise, jak operačním, tak i taktickém. Přesto se domnívám, že se často zapomíná na otázky součinnosti. Je přece nezbytné, aby velitel řekl svoji představu o způsobu řešení součinnosti, protože je to důležité pro další práci štábu. Podle mého názoru by záměr mohl obsahovat vlastní úkol, zhodnocení protivníka, vlastních sil a prostředků určených k jeho zničení, soustředění hlavního úsilí obrany a způsob plnění stanoveného úkolu, hlavní zásady palebného a elektronického působení na protivníka, bojovou (operační) sestavu vojsk, hlavní zásady součinnosti a způsob velení. Graficky to lze znázornit takto:

Obr. 2

V **další kapitole** by měla být rozebrána **metodika tvorby základních dokumentů**, zpracovávaných při přípravě boje (operace) a při jeho vedení. Zde mám na mysli vazby a podíl jednotlivých složek štábu na jejich tvorbě. Bude nezbytné stanovit i kdo je zpracovává, kdo je podepisuje a kdo je schvaluje.

Obsahem předpisu by dále měla být **místa velení**, jejich úloha, struktura a složení na taktické a operační úrovni, zásady jejich rozmisťování, přemisťování, ochrany a také orientační normy jejich vzdáleností od předního okraje obrany nebo od linie dotyku s protivníkem.

V **přílohách předpisu** by bylo vhodné rozpracovat **vzor rozhodnutí** pro obranu a pro útok (protizteč, protiúder), **metodiky práce** velitele a štábu při přípravě a vedení boje (operace) a některé další vzory dokumentů. U vzoru dokumentů se zaměřit především na vazby mezi složkami podílejícími se na jejich zpracování.

Dále by zde měly být **vojenské topografické značky** používané v AČR a také **základní vojenské zkratky** používané při přípravě a vedení boje (operace).

To je pouze základní obsahová struktura uvažovaného předpisu, která může být rozšířena o další problematiku velení a řízení. Možná by zpočátku bylo vhodné *pouze připravit podrobnou studii řešící otázky štábní práce*, a teprve na základě ní zpracovat návrh předpisu, který po ověření a zpracování připomínek vydat jako závazný předpis.

* * *

Pozitivní přínos vydání takovéto závazné normy pro velení vidím zejména v ujednacení práce velitele a štábu při přípravě boje (operace), v ujednacení dokumentace na jednotlivých stupních velení, ve stanovení podílu jednotlivých složek při zpracování dokumentu a také v možnosti algoritmizace rozhodovacího procesu, která umožní jeho počítačové zpracování.

Domnívám se, že nelze čekat, až nám někdo takovou normu zpracuje, ale provádět všechny kroky vlastními silami k tomu, aby naše armáda byla co nejlépe připravena ke splnění svého úkolu.